

Åttonde roten, tomt 40

Kvarteret Enigheten

Tjugosjätte roten 1637–57v

Kronhusgatans norra sidan mellan

Fjortonde roten 1657h–70

Nedre Kvarnbergs- och Torggatorna

Börge Olsson i Fiskebäck

1668–70

Olof Börgesson båtsman

1670–79 M1676

Jon båtekarl 1675

De två tomter, som 8.40 bestod av kan spåras långt bort i tiden till två ägare vid mitten av 1600-talet.

Västra delen av 8.40

Jöns böcker 8.40 v

1649–81 M1676: 1 tomt

Gustavi tomtöreslängd 1 tomt 1670–81

Den första tomten tillhörde Jöns böcker, omtalad i mantalslängden redan 1649. Vid överrätten den 22.8.1664 vägrade han att avlägga ed på grund av sitt svågerskap med *Nils Hansson*, som beskyllt *Sven Jonsson* för att bruka falska tunnor.

Det torde vara Jöns böckers tomt, som 1696 hade övertagits av

Lars Westman remsnidare

(burskap 10.6.1697). Han gifte sig 14.7.1696 i Chr med *jungfru Anna Friedrichs*. Den 27.2.1697 döptes hans dotter *Anna Catarina* (faddrar Andreas Grönberg, Johan Faust, Håkan Sahlberg, Hans Calmes och Hans Graupners hustrur och Melchior Grafts hustru Sidonia Brockman.) Hon hann gifta sig 3 gånger: 1/ den 26.2.1714 med *skepparen Evert Meier*; 2/ den 29.2.1716 med *bryggaren Gustav Roth*; 3/ den 30.8.1719 med *länsmannen Johan Larsson Rehnström*.

Vid bouppteckningen efter Anna Friedrichs den 18.5.1701 värderades hus och tomt på Kronhusgatan till 180 rdr. Hon angavs vara syster till Lars Björnsson i Gropegården, Lundby. Lars Westman gifte sedan om sig med *Annika Bryngelsdotter*, änka efter grannen i öster *Hans Ambjörnsson saltmätare*. 1705 sades han äga gården tillsammans med *Michel Lorentzson båtekarl*. 1710 kallas han artillerikonstapel. Var han den artillerist och fyrverkare som begravdes i D den 30.12.1712? Vid bouppteckningen efter Annika Bryngelsdotter den 14.1.1712, då hon på nytt tycks vara änka, sades denna gård ligga mellan Welam Tysks och änkans andra gård. (Men fyrverkarens änka begravdes D 16.10.1713.)

Skattningslängden 1715 upptar

Erik Wallgren

som ägare till gård värderad till 150 d smt, hus till 160 och lösöre till 30 d smt värde. Där bor också en *Gösta Reeberg*. 1717 års upphandlingslängd kallar Erik Wallgren (nu stavat Wahlgren) hantlangare och hans hustru *Maria Wässman* – han borde alltså vara måg till förre ägaren remnidaren Lars Westman. Där bor också deras piga Sara Andersdotter, *konstapeln Johan Staude*, gift *Ingrid Wetterberg* och *konstapeln Mårten Ström* (*hustru Kerstin Olufsdotter*)

Erik Wallgren tycks ha avlidit redan 1716 eller 1717. Den 5.6.1717 sålde nämligen en *Joakim Christian von der Theer* samt hans hustru Maria och *Catarina Wessman* (systrarnas far var artillerikonstapel Lars Wessman) för 400 d smt hus och gård mellan Anders Hanssons änka i öster och båtekarlen Wilhelm Staffansson Tysk i väster till

Skräddaren Abraham Joakimsson Kröger,

uppbud 17.6.1717, fasta 13.8.1717, areal 78½ × 22½ fot.

Maria Wessman skulle alltså mycket snabbt ha gift om sig. Det kanske bör nämnas att 1745 omtalas en avliden stadsbetjänt Erik Wallgren (begr. D 25.2.1743), vars änka hette just Maria: barnen var dock för små för att kunna ha varit födda omkring 1715 (se EIIb:36 och EIIb:84, 31.1.1756 liksom EIIb:48 den 13.6.1748).

Antagligen inköpte Abraham Kröger icke denna gård för eget behov utan för att underlätta arvdelen mellan sina barn. Han var nämligen från 1698 fram till sin död (begr. D 28.8.1723) bosatt 8.49 (kv. Tenngjutaren), där hans änka *Anna Maria Eriksdotter* med vilken Abraham Kröger gift sig den 4.4.1693, bodde 1725. Hon betecknades i en bouppteckning 1735 efter *järndragaren Anders*

Larssons avlidna hustru Britta Ström som dennas moster och närmaste arvinge (1735:21).

Enligt vad man kan se hade Abraham Kröger och Anna Maria Eriksdotter följande barn, som alla bosatte sig i åttonde roten.

David Kröger, skräddare: se 8.49 och 8.50.

Joakim Kröger, skräddaregesäll, blev sinnessvag, gift *Cecilia*, som av myndigheterna uppsändes till Stockholm för att lära barnmorskeyrket. Se 8.49.

Anna Kröger, gift *skräddaren Sven Lingvall* som 1720 var skriven för denna gård 8.40 (var 1721 närmaste granne i väster till 8.40ö – se nedan). Han köpte av handelsmannen Måns Esbjörnssons sterbhusarvingar den 23.8.1723 en gård på Kronhusgatans södra sida i kvarteret Gamla Teatern 8.36. Efter Anna Krögers död (bou 28.10.1727) gifte Sven Lindvall om sig med *Johanna Schu-berg* som blev hans änka (se nedan). Bou efter honom 30.1.1740.

Erik Kröger, *skräddare*, bodde först 8.2, som hans hustru *Anna Maria Sörman* erhållit i arv. Han tillhandlade sig den 10.11.1723 denna gård, förmodligen av sina medarvingar och sålde 8.2 till sin svåger *skräddaremästare Anders Strömgren*, gift *Christina Kröger*.

Hos Erik Kröger bodde 1730 *skomakaren Jürgen Wedberg*. Vid bouppteckningen den 1.9.1743 efter system Christina Kröger (död 10.2.1743) sades hennes efterlevande man skräddaremästare Anders Strömgren ha som säkerhet för ett lån på 200 d smt till skräddaremästare Erik Kröger ha

en gammal gård på Kronhusgatan. Strömgren själv hade dåliga affärer: en tjock packe handlingar rörande hans borgenärer finns bland magistratens årshandlingar EIIb:40.

Ännu i bouppteckningen 6.5.1745 anges skräddaren Erik Kröger vara granne i väster till *hökaren Lars Abelin*. Samma år tillskrives Abelins änka även denna gård, varefter tomterna delar historia

Mellersta delen av 8.40

Börge Olsson snickare

1646–55–66–73, änkan 1674–77

Han kallas timmerman 1652–55.

GT: Berge snickare 1670–73, änkan 1674–78,

Börge Olsson snickares *änka Anna Eriksdotter* begärde den 15.6.1674 värderingsmän till gården. Dessa uppskattade värdet till 320 d smt, som ägare efterträddes hon av

Anders Brandt snickare

1675–79, M1676: 1 tomt

Gustavi tomtöreslängd 1679–81: 1 tomt

EIIa:4 innehåller en odaterad ansökan av snickaregesällen Anders Brandt och *diplomgesällen Jacob Günter* att bli antagna av snickareämbetet och att få avlägga mästartareprov. Jacob Günter fick burskap den 10.7.1683 men Anders Brandt återfinnes ej i Långströms borgarelängd.

Anders Brandt snickares gård tillhörde 1692 *saltmålaren Hans Ambjörnsson*. Hans änka *Annika Bryngelsdotter* avvittrade den 14.5.1701 (1701:67) sina barn *Ambjörn, Hans* och *Anders Hanssöner*. Vardera skulle få 700 d smt i fäderne utan ränta. Några dagar senare den 18.5.1701 avvittrade hennes tillkommande man grannen *Lars Wässman (Westman)* sina tre barn *Petter, Maria* och *Catarina* deras moderne, som var betydligt blygsammare: de skulle få 40 d smt var (120 d smt tillsammans). Lars Westman svarade även för denna gård 1710.

Den 3.5.1711 hänvisade Annika Bryngelsdotter sin son Anders Hansson att taga sitt resterande fädernesarv i gården efter hennes död. Hon kan vara den Annika Bryngelsdotter, som på grund av att hon var ”äldrig, sjuk, haft stolrum i några och trettio år” den 13.1.1712 överlät sitt stolrum till svärdottern

hustru Ingeborg Larsdotter.

För gården svarade enligt skattningslängden 1715 ”Anders Sahlströms änka”. Tomten taxerades till 150 d smt, gården till 240 och lösöret till 50 d smt. Det bör inte vara orimligt att antaga, att hon är identisk med ”Anders Hansson båtsmans änka Ingeborg Larsdotter”, vilket skulle bekräfta vårt förmodande om stolrummet. Den *guldsmid Hans Sahlström*, som fick burskap 14.12.1713 och sedermera fick så tilltrasslade affärer, att han måste avvika från Göteborg, bör alltså vara son till Annika Bryngelsdotter och saltmätaren Hans Ambjörnsson (se 1.30).

Genom att gården ärvdes av Ingeborg Larsdotter kom den i en trasslig samhistoria med den s.k. Baggegården, nr 8.46 i kv. Tenngjutaren. Av en inlaga till magistraten i årshandlingarna för 1720 (EIIa:32, 31.8.1720) kan man utläsa, att Ingeborg antagit efternamnet *Bergsten*, buret av hennes svåger f.d. *konstapeln Petter Bergsten*, gift med hennes syster *Torbjör Larsdotter*. Ingeborg och Torbjör ärvde på delvis krångliga vägar och under protester från *båtekarlen Sven Bengtsson Bag-*

ges barn Baggegården av de senares *styvmoder Anna Andersdotter*, som var Ingeborgs och Torbjörns moster och som tilldömts Baggegården 1682. I gengäld hade barnen fått ärva Sven Bagges båt. Systrarna tycks ha ordnat det, så att Ingeborg fick Baggegården och överlät denna gård 8.40 till *Torbjör och hennes man konstapeln Petter Bergsten* (ibland skrivet Bergström), som skrives för gården 1718–20.

Den 23.10.1721 företogs bouppteckning efter f.d. konstapeln vid amiralitetet *Petter Bergsten* och hans avlidna hustru *Torbjör Larsdotter*. Makarna Bergsten ägde hus på Kronhusgatan mellan salig Johan Sörmans änka i öster och skräddare Sven Lindvall i väster. Närvarande vid bouppteckningen var *klädesfärgaren Lars Björkman*, som var farbroder till makarnas son *Anders*.

Gården såldes till

Börge Ivarsson Krabbe och hans hustru Cecilia Norman och pantsattes av dem 8.3.1726. Börge Ivarssons föräldrar var *skepparen Ivar Nilsson Krabbe* (bosatt 9.13) och hans hustru *Sara Börgesdotter*

(omgift *styrman Berendt Letzer*). Vid pantsättningen berättade makarna, att styvfadern *Berendt* och *bryggaren Rolof Åkerhög* hade varit cautionister. Åkerhög hade av sagt sig sin caution och styvfadern hade avlidit men Sara Börgesdotter hade trätt i deras ställe med sin gård på Spannmålgatan.

I tomtöreslängden 1730 omtalas Börge Ivarssons änka. I gården bodde också *skomakaren, frimästaren Zacharias Carlman* (Kallman, 1731–45 bosatt 8.58). *Sjömannen Lorens Krafft* omtalade 9.12.1734, att hans hustru *Cecilia Normans* förre mans moder *Sara Krabbe* hade uppsagt sin caution för de medel familjen var skyldig pupillen sal. konstapeln Bergstens "litzla" son, 400 d smt. Han pantade den fasta egendomen: som nya cautionister uppträdde *Lorens Kraffts* käre morbroder *skepparen Petter Boije* och *snickaren mäster Petter Forsvall* (*Petter Boije*, gift *Malin Olofsdotter*, var 1711–25 bosatt 9.10. Om släkten, se 9.33. Om *Petter Bergstens* "litzla" son *Anders Bergsten* finns en del uppgifter i årshandlingarna (EIIb:24 16.5.1739–6.9.1740, EIIb:26 den 10.10.1741) Förmyndare för honom var skräddaren *Sven Lindvall* och överskäraren *mäster Jonas Björkman* (se 2.57, 8.53 och 9.4). *Anders Bergsten* var brorson till *Jonas Björkmans* avlidna hustru. *Jonas Björkman* begärde att bli befriad från förmynderskapet något år innan *Anders*, som var i lära hos färgaren *mäster Hoppe*, blev myndig. *Anders Bergstens* pengar var utlånade till:

- 1) Skräddaremästare *Anders Strömgren* (gift med *Christina Kröger*) 100 d smt
- 2) *Lorentz Kraft* och dess änka *Cecilia Norman* 100 d smt
- 3) Skräddare *Sven Lindvall* (*Lingvall*, se ovan denna tomt) 300 d smt
- 4) Bokbindaren *Jonas Lundberg* o. h. h. *Annika Hall*, 100 d smt

vilka pantsatt gård på Spannmålgatan (9.54). Cautionister för detta lån var grannarna *Nils Larsson Skiörsbom* (9.3) och *murmästare Torsten Sahlberg* (9.53) den 6.11.1728.

Anders Bergstens kapital utgjorde 1312 d 31½ öre smt och förmynderskapet varade i nitton år från 23.10.1721 till 1738 års slut. 1741 vände sig *Anders Bergsten* mot *Björkman* och *Sven Lindvalls* änka *Johanna* – han ansåg, att man utkrävt oskäligt stor ersättning för förmynderskapet.

Vid bouppteckningen efter *Lorens Kraft* den 28.3.1741 sades han äga hus och tomt på Kronhusgatan mellan skräddare *Erik Kröger* och änkan *Christina Sörmans* hus: nettobehållningen var 567 d smt. I äktenskapet fanns en dotter *Elsa Beata Kraft*.

Cecilia Norman, som var dotter till *skepparen Albrecht Norman* och hans hustru *Ingrid*, gifte om sig med

hökaren Lars Abelin

(burskap 8.9.1741). Bouppteckning efter honom företogs redan 6.5.1745, gården, som hade samma grannar som 1741, sades vara värd 580 d smt. Hökaren Lars Abelin var i sitt första äktenskap gift med *Anna Catarina Schalin* (bou 23.1.1739), som var syster till Cecilia Normans fjärde man *sjömannen, senare skepparen Erik Andersson Schalin (Schallin)*. Vid bouppteckningen efter Anna Catarina Schalin sades Lars Abelin äga gård mellan skomakare Anders Berg i öster och Melchior Sponsetzer i väster. Boets behållning: 419,14 daler.

De sammanslagna två tomterna 8.40

Skepparen Erik Schallin,

sades 1755 äga 2 tomter här. *Elsa Beata Kraft* (död 10.5.1777 och gift med sjökaptan *Salomon Sundberg*) sades i bouppteckningen 1777 vara dotter till Cecilia Schallin, halvsysster till *handelsbetjänten M Schallin* och styvdotter till waterschouten Schallin (också stavat Schalin).

Under kapten Erik Schallins bortovaro till sjöss utlånade hans hustru Cecilia den 29.3.1756 mot 6% ränta på ett år 930 d smt till *slaktaremästare Engelhard Eichler*. *Åldermannen Johan Eichler* vittnade i ett brev om sin broder Engelhards medellösa tillstånd.

Kanslirådet Claes Alströmer lät den 23.11.1778 uppbjuda två vid Kronhusgatan, icke långt från artillerigården belägna obebyggda tomter mellan skomakaren Hans Borggrens stenhus å östra och herr kassören Ådahls ödetomt å västra sidan, som avlidne waterschouten Eric Schallins änka Cecilia Schallin den 4.11.1778 sålt till *faktorn Herr Johan Friedrich Bauer* mot 116 rdr 32 skilling specie. Sedan hade faktorn avstått dessa tomter till kanslirådet Alströmer. Enligt överste Bengt Wilhelm Carlbergs mättningsbevis 18.11.1778 höll de i längden i söder och norr 80 fot och i bredden i väster och öster 47 fot, allt enligt svenskt mått.

I byte mot ett kasserat krutvalv på Otterhälleberget avstod sedan kanslirådet Claes Alströmer den 6.7.1780 till *Kungl. Maj:ts och Kronan* dessa båda tomter: det framgår av kontrollören Peter Svallins uppbud av 8.39 1783, att dessa kronans nyförvärvade tomter låg öster om hans uppbjudna ödetomt.

(I tomtöreslängden 1787 gavs emellertid numret 40 till *Herr Carl Söderströms kreditorers bebyggda tomt*. Den ägdes 1790 av Herr *Peter Militz*. Tomtöreslängden 1800 kallar 8.40 Kungl. Maj:ts och Kronans tomt.)

Här kommer ytterligare en del av 8.40 8.40ö

Gunne (Gudmar) Persson båtekarl

torde vara den förste bebyggaren av den delen. Han var bosatt i rote 26 redan 1642. En son kan vara *Hans Gunnarsson, som uppträder i bakugnslängderna 1667–68*, Det bör väl vara Gunne Perssons dotter den *Kerstin Gunnarsdotter*, som tillsammans med sin man *Anders Jonsson Bäckedal* för 160 rdr kurant sålde hus och gård mellan Hans Ambjörnsson saltmålare i väster och timmermannen Påfwel i Ardal i väster till

kronosmeden Johan Sörman

(uppbud 9.5.1692). Kronosmedens änka *Kerstin Ambjörnsdotter* köpte för 500 d smt gården av sina styvbarns förmyndare. Uppbud skedde 23.10.1711, då grannen i öster angavs hustru Anna Ardal: utom penningsumman hade Kerstin givit en anseelig eftergift i lösöre.

1715 taxeras Johan Sörmans änka för tomt 150 d smt, hus 240 och lösöre 200:-.

1744 värderades gården på grund av Kerstin Ambjörnsdotters död den 31 januari detta år. I EIIb:32 (2.6.1744) förekommer en redogörelse för de skånska arvtagarna till hustru Kerstin Ambjörnsdotter Sörman, deras moster.

Herr Pastor Magister Langvagen samt menigheten intygade, att (de i Västra Sallerups socken och by bosatta) bönderna Nils Torstensson och Petter Torstensson samt deras syster Kerstin Torstensdotter) som ägde till man rusthållaren Mats Pehrsson (också bosatt i Västra Sallerup) var de enda barnen, som ännu var i livet efter deras avlidna moder, änkan hustru Margareta Ambjörnsdotter, som avlidit sju år tidigare. Hennes man hade varit korpralen vid Norra Skånska kavalleriregementet och Landskrona kompani Torsten Nilsson Gran som haft sitt boställe i Enslöv och blivit slagen i förra polska kriget. Denna hustru hade haft sonen Lennart i Örtofta och Wagaper och dottern Margareta i Sallerup, båda döda.

Sedan övertogs gården på Kronhusgatan av *bryggaren Erik Andersson*, vars hustru *Karin Olofsdotter* var brorsdotter till den avlidna Kerstin Ambjörnsdotter.

Vid bouppteckningen 1644 angavs grannarna vara Lars Abelins änka i väster och änkan Catharina Reinsdorff i öster. För 700 d smt i plåtar såldes hus och gård i augusti 1745 till

soldaten Frans Köster (Kyster)

efter vilken bouppteckning företogs 6.6.1755. Han angavs äga hus och gård på Kronhusgatan mellan bagare Scharins bakgård och skeppare Schallin, värda 1 250 d smt. Hans andra hustru *Brita Arvidsdotter Bagge* efterlevde honom. Hon hade i ett tidigare gifte sonen *skomakaremästare Johan Andreas Broman*, som köpte gården av modern, samt dottern *Margareta Broman*, gift med *pottmakare Jonas Lundgren*.

Frans Kösters styvson Johan Andreas Broman hade erhållit burskap som skomakaremästare 20.9.1751 och bodde då vid reparebanan på Magasinsgatan. Han avled 11.6.1794. Vid värderingen 1771 inför hans cession 1773 angavs han äga ett litet stenhus på Kronhusgatan, värt 4 413 d smt. I augusti 1767 hade han och hans första hustru *Anna Greta Almgren* pantsatt detta då ”snart förfärdigade” och ograverade stenhus till räntmästare Cornelius Asp för ett lån av 1 600 d smt. Han lånade i januari 1770 också 1 000 d smt av Brand- och Försäkringskontoret. Sedan *skomakaren Hans Borggren* övertagit stenhuset pantsatte han det till samma kontor den 5.8.1773 för en skuld på 2 000 d smt. Tillsammans med sin hustru *Maria C Bornander* pantsatte han dem 23.10.1777 till N Sahlgren, Aug., Claes och Patrik Alströmer för lån av 166 rdr 32 sk. såväl deras hus och gård vid Kronhusgatan som de båda därintill och vid Torggatan belägna tomter, som de tillhandlat sig av sockerbagaren Herman Gueseke.

Brand- och Försäkringskontoret lät den 14.2.1780 första gången uppbjuda stenhuset med tillhörande baktomt å Spannmålgatan: läget angavs vara Kronhusgatan mellan kanslirådet Claes Alströmers tvenne ödetomter å västra och bagaren Scharins ödetomt å norra sidan.

Hela 8.40 betecknas 1800 som Kungl. Maj:ts och Kronans tomt.